

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilimler Hakkındaki Görüşleri

Yard. Doç. Dr. İsmail H. DEMİRCİOĞLU*

Özet: Bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilimler hakkındaki bilgi seviyesini ortaya koymaktır. Araştırma nitel bir yaklaşımla gerçekleştirilmiş olup, derinlemesine bilgi elde etmek amacıyla, veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış mülakat kullanılmıştır. Çalışma, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesinde okuyan 60 son sınıf sosyal bilgiler öğretmen adayıyla gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerin ışığı altında, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun sosyal bilimler kavramını doğru bilediği ve kavram kargaşası yaşadığı anlaşılmaktadır. Öğretmen adaylarının en fazla ilgi duydukları sosyal bilim disiplinleri; tarih, coğrafya, felsefe ve sosyolojidir. Buna ilaveten, aday öğretmenlerin büyük çoğunluğunun, sosyal bilimlerin öğrencilerde ne tür davranış değişiklikleri meydana getirebilecekleri konusunda da yeterli bilgilerinin olmadığı anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilimler, Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayları, Öğretmen Adaylarının Görüşleri.

Giriş

Sosyal bilimler, ‘İnsanı, toplum ve ağırlıklı olarak insan-insan, insan-toplum ve insan-eşya ilişkilerinin sistemli bir biçimde incelenmesini amaçlayan, bilimsel yönetime uygun olarak düzenli bilgiler’ olarak tanımlanabilir (Demir ve Acar 1997: 205). Başka bir deyişle bir bilim dalı olarak sosyal bilimler, insan-insan, insan-toplum ve insan-eşya ilişkilerini keşfetmeye ve açıklamaya çalışmaktadır (Homans 1967). Modern dünyaya ait bir girişim olan sosyal bilimler, bir biçimde ampirik olarak doğrulanan sistemli bilgi üretme çabasıdır (Sosyal Bilimleri Açın 1998). İnsanoğlunun yapısı, birbirleriyle ve manevi güçlerle olan ilişkileri, yarattıkları ve içinde yaşadıkları toplum yapıları hakkında çalışma yapılabileceği düşüncesini yazılı tarihe kadar dayandırmak mümkündür. Bir araştırma alanı olan sosyal bilimlerin uzun bir geçmişinin olmasına rağmen, bu sahadaki tartışmalar bugün bile devam etmektedir (Sosyal Bilimleri Açın 1998).

*KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü, Tarih Eğitimi ABD
Söğütü, Akçaabat / TRABZON
demircioglu61@yahoo.com

Sosyal bilimin tarihsel gelişimi incelendiği zaman, bu alanın ön plana çıktığı dönemin Fransız İhtilali sonrası olduğu görülmektedir. Fransız İhtilaliyle beraber, entelektüel ve devleti yöneten kesim, toplumun daha iyi tanınması, düzenlenmesi, yönetilmesi ve yönlendirilmesi gibi ihtiyaçlar dolayısıyla, sosyal bilimlere önem verip bu alandan faydalanmaya başlamıştır (Özlem 1998). Bu çerçevede, 19. yüzyılda sosyoloji, tarih, iktisat, siyaset bilimi ve antropoloji beş temel sosyal bilim disiplini olarak kabul edilmiştir (Özlem 1998). Bu dönemde, yukarıdaki beş sosyal bilim disiplinine ilaveten yeni disiplinler önerildiyse de sosyal bilimlerin disiplin sayısında bir değişme olmamıştır (Sosyal Bilimleri Açın 1998). Buna karşın, sosyal bilimlerin dışındaki bilim dallarına yakınlığı münasebetiyle coğrafya, psikoloji ve hukuk hiçbir zaman sosyal bilimlerin asli unsuru olarak görülmemiştir (Sosyal Bilimleri Açın 1998).

Hangi disiplinlerin sosyal bilimlerin içinde yer alacağıyla ilgili özellikle Avrupa ve Amerika merkezli yukarıdaki yapılanmaya rağmen, ülkemizde, özellikle orta öğretim düzeyinde sosyal bilimlerin kapsamına giren ve okutulan disiplinler arasında coğrafya, psikoloji ve felsefenin olduğu da görülmektedir (Özoğul 1974; Paykoç 1991). Başka bir deyişle, ülkemizdeki öğretim kurumlarımızda coğrafya, psikoloji ve felsefe sosyal bilimlere dayalı birer ders olarak algılanmakta ve öğrenciler bu anlayışla yetiştirilmektedirler. Ülkemizdeki bu yapılanmanın ışığı altında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarıyla yapılan çalışmadan elde edilen verilerin analizi ve yorumunda, coğrafya, psikoloji ve felsefe sosyal bilimlerin içinde birer disiplin olarak algılanmış ve değerlendirilmişlerdir.

Çağımızın eğitim sistemleri içinde önemli bir yere sahip olan sosyal bilimlerin farklı disiplinleri aracılığıyla, öğrencilere, günümüz insanının ihtiyaç duyduğu pek çok temel beceri ve niteliği kazandırmak mümkün olmaktadır. Bilgi toplumunun ihtiyaç duyduğu etkin, üretken, uyumlu ve karşılaştığı problemleri çözebilen bireylerin yetiştirilebilmesi için, sosyal bilimler disiplinlerine dayalı derslerin, bu temel beceri ve nitelikleri kazandıracak bir yapıda öğretilmesi gerekmektedir. Ancak ülkemizde, gerek farklı sosyal bilim disiplinlerinin okutulduğu ortaöğretim düzeyinde, gerekse sosyal bilimlerin ürettiği bilimsel bilgilerin bilgi düzeyinde öğretildiği ilköğretim düzeyinde, sosyal bilimler disiplinlerinin yukarıda ortaya konan beceri ve nitelikleri öğrencilerin büyük bir kısmına kazandırmaktan uzak olduğu görülmektedir.

Ülkemizde sosyal bilim disiplinleri; toplumun ve eğitim camiasının bir kısmının gözünde olgusal bilgilerin öğrenildiği ve alt düzeyde düşünme becerilerinin sergilendiği bir alan konumundadır. Buna ilaveten, bir kısım öğrenciler de sosyal bilim disiplinlerinin önemini anlayamamakta ve bu alana ilgi göstermemektedirler. 'Bunun temelinde, öğrencilerin sosyal bilimler öğretiminin

amaçlarını kavrayamamaları ve bu derslerden gelecekteki yaşamlarına dönük bir yarar beklememeleri gibi önemli nedenler yatmaktadır' (Paykoç 1991: 4). Bu durumun oluşmasına etki eden faktörlerin başında, farklı sosyal bilim disiplinlerinin öğretiminden sorumlu eğitimcilerimizin, sosyal bilimlerin nasıl öğretilmesi gerektiği konusunda gerekli bilgi, beceri ve deneyime sahip olmamaları gelmektedir. Eğitimcilerin büyük çoğunluğu, alan bilgisi açısından çok iyi eğitimlerine karşın, öğretiminden sorumlu oldukları disiplinin amaç, felsefe ve öğretim yaklaşımları konusunda problemlerle karşılaşmaktadırlar. Sosyal bilimlerin amaç, felsefe ve öğrencilerde ne tür davranış değişikliği meydana getirebileceği konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmayan öğretmenler, öğrencilerini bu alanın hedeflerine ulaştırmada sıkıntılar yaşamaktadırlar (Safran 1993). Bu bağlamda, sosyal bilimlerle ilgili derslerden sorumlu olacak olan öğretmenlerin, fakültelerdeki eğitimleri sırasında alanın amaç ve felsefesi konusunda eğitilmeleri gerekmektedir.

İlköğretimin ikinci kademesinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri, sosyal bilimlerin ürettiği bilimsel bilgiler aracılığıyla öğrencilere vatandaşlık becerileri kazandırmaya çalışmaktadırlar (Barcan 1971; Köstüklü 1998; Doğanay 2003). Bu dersler aracılığıyla istenilen davranış değişikliklerinin oluşturulabilmesi için, sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim fakültelerindeki eğitimleri esnasında bu alanın nitelik ve özellikleri hakkında gerekli bilgi ve beceriyle donatılmış olmaları gerekmektedir. Bu bağlamda, sosyal bilgiler öğretmenliği anabilim dalında okuyan öğretmen adayları; sosyal bilimlere giriş, psikoloji, tarih, coğrafya, felsefe ve sosyoloji gibi dersler almaktadırlar. Ancak ülkemizde, sosyal bilgiler ve farklı sosyal bilimler öğretmenliği alanlarında eğitim gören öğretmen adaylarının, sosyal bilimler ve onun öğretimine yönelik fakültelerde elde etmiş oldukları yeterlilikleri hakkındaki görüşlerini ortaya koyan çalışmaların olmadığı görülmektedir. Bu çerçevede, sosyal bilgiler öğretmenliği anabilim dalında okuyan öğretmen adaylarının, sosyal bilimler kavramı ve eğitim gördükleri sosyal bilimler dersleri hakkındaki görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılacak bir araştırmanın faydalı olabileceği ümidiyle bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışma, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalında okuyan ve 2004 Bahar Yarıyılında mezun olabilecek öğretmen adaylarının sosyal bilimler kavramı ve eğitim fakültelerinde okutulan sosyal bilimler disiplinleri hakkındaki düşünce ve bilgi düzeylerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bu çerçevede aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, sosyal bilimler kavramı hakkındaki bilgi düzeyleri nedir?

- Sosyal bilgiler öğretmen adayları, en çok hangi sosyal bilim disiplinlerine ilgi duymaktadır?
- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, sosyal bilim disiplinlerinin öğrencilerde ne tür davranış değişikliği meydana getirebileceği konusundaki görüşleri nelerdir?
- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, fakültedeki eğitimleri süresince öğrenim görmüş oldukları sosyal bilim disiplinlerinin öğretiliş tarzı ve bu derslerde en fazla kullanılan öğretim yöntem ve teknikleri hakkındaki görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Yöntemi

Öğretmen adaylarının sosyal bilimler hakkındaki görüşlerini ortaya koymak ve derinlemesine bilgi elde etmek amacıyla, bu çalışmada, nitel bir yaklaşım kullanılmıştır.

Evren

Çalışmanın evrenini, eğitim fakültelerinde sosyal bilgiler öğretmenliği anabilim dallarının son sınıfında okuyan öğretmen adayları oluşturmaktadır.

Örneklem

Çalışmanın örneklemini Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalının son sınıfında okuyan ve dört farklı şubede bulunan 210 öğrenci içinden seçkisiz örneklem (random sampling) yoluyla karar verilen 60 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmanın ilk aşamasında sosyal bilimler hakkında, bu alanda yazılan eserlerin incelenmesine dayalı genel bir literatür taraması yapılmıştır. Buna ilave-ten, araştırmada ortaya konan sorular hakkında detaylı bilgi elde etmek amacıyla yarı yapılandırılmış bir mülakat formu geliştirilmiştir. Araştırılan konunun ışığı altında yapılandırılan mülakat formunun pilot çalışması, beş sosyal bilgiler öğretmeni adayıyla gerçekleştirilmiştir. Yapılan pilot çalışma neticesinde hazırlanan mülakat formunda küçük değişiklikler yapılmıştır. Pilot çalışmaya katılan öğretmen adayları, daha sonra yapılacak olan asıl araştırmaya dahil edilmemişlerdir.

Verilerin Toplanması

Veriler 2003-2004 eğitim ve öğretim yılının Mayıs ayında, iki hafta süren bir çalışmayla toplanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerinin kaydedilebilmesi için, çalışmada teyp kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

İlk aşamada verilerin çözümlenmesi yapılmıştır. Daha sonra veriler okunmuş ve okunan veriler kendi içinde kategorilere ayrılarak, aday öğretmenlerin vermiş oldukları cevapların frekansları bulunarak tablolar halinde sunulmuştur. Sosyal Bilimler kavramına verilen cevaplar, çalışmanın girişinde yapılan tanım esas alınarak, 'anlama', 'yanılgı', 'anlamama' ve 'cevap vermeme' olarak nitelenen kategorilere ayrılmıştır. Bu kategorideki içerik aşağıdaki gibidir:

- a) Anlama: Öğrencilerin sorulan sorulara verdikleri bilimsel cevapların hepsi bu kısımda toplanmıştır.
- b) Yanılgı: Kabul edilen bilimsel cevaplara alternatif olan öğrenci cevaplarının bulunduğu gruptur. Bu kategoride bilimsel gerçeklere uymayan farklı görüşler belirtilir.
- c) Anlamama: İlgisiz ve bilimsel değerden yoksun cevaplar bu kategoride toplanmıştır.
- d) Cevap vermeme: Boş bırakma ya da bilmiyorum şeklinde cevapların oluşturduğu gruptur (Akdeniz vd. 2000; Akbaş 2002).

Çalışmanın Sınırlılıkları

Eğitim bilimleri alanında yapılan nitel araştırmalarda en önemli sınırlılıklardan birisi, elde edilen verilerin genellenememesidir. Bu çerçevede, 60 öğretmen adayıyla yapılan yarı yapılandırılmış bir mülakat çalışmasının tüm Türkiye'ye genellenmesi bilimsel açıdan çok doğru değildir. Buna karşın, yarı yapılandırılmış mülakatın ışığı altında derinlemesine elde edilen verilerin araştırılan konuyla ilgili genel bir fikir vereceği ve faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Bulgular ve Yorum

Çalışmaya 34 (56.7%) erkek ve 26 (43.3%) kız olmak üzere, toplam 60 son sınıf sosyal bilgiler öğrencisi katılmıştır. Bu öğrenciler, dört yıllık lisans eğitimleri sürecinde, sosyal bilimlerin farklı disiplinlerine ait dersler almaktadırlar. Bu çerçevede, tarih ve coğrafyanın değişik alanlarıyla ilgili derslerin yanında, sosyal bilimlere giriş, psikoloji, felsefe ve sosyoloji gibi dersler öğretmen adaylarına öğretilmektedir. Aday öğretmenlerin almış oldukları bu eğitim, öğretiminden sorumlu olacakları alanın yapısı ve temel alan bilgisini kazandırmayı amaçlamaktadır.

Sosyal bilimlere dayalı disiplinlerin ürettiği bilgiler aracılığıyla ilköğretim öğrencilerinde davranış değişikliği meydana getirecek olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, sosyal bilimler kavramını çok iyi bilmeleri gerekmektedir. Bu çerçevede, çalışmaya katılan öğretmen adaylarından 'sosyal bilimler' kavramını tanımlamaları istenmiştir. Tablo 1'de görüldüğü üzere, çalışmaya katılan öğretmen adaylarından yalnızca 7'si (11.7%) 'sosyal bilimler' kavra-

mını doğru tanımlayabilmiştir. Buna karşın, öğretmen adaylarının 45'inin (75%) kavramı doğru tanımlayamadıkları görülmektedir. Bu sonuçlar, aday öğretmenlerin çoğunluğunun sosyal bilimler kavramı hakkında yeterli bilgi sahibi olmadığını göstermektedir. Sosyal bilimler kavramı hakkında yeterli bilgi sahibi olmayan öğretmen adaylarının, bu alanın ortaya koyduğu bilgilerle öğrencilerinde istenilen düzeyde davranış değişikliklerini meydana getirebilmelerinin zor olduğu açıktır.

Tablo 1: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilimler Kavramını Anlama Düzeyini Gösteren Tablo (N-60)

Kavramı Doğru Anlama		Kavram Yanılgısı		Kavramı Anlamama		Cevapsız	
F	%	F	%	F	%	F	%
7	11.7	8	13.3	45	75	0	0

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına sorulan diğer bir soru ise, en çok hangi sosyal bilimler disiplin veya disiplinlerine ilgi duydukları olmuştur. Tablo 2'de görüldüğü üzere, çalışmaya katılan öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun en fazla ilgi duyduğu sosyal bilim disiplini tarihtir (58). İkinci sırada coğrafya (56) yer alırken, coğrafyayı felsefe (41) ve sosyoloji (38) izlemiştir. Tarih, coğrafya, felsefe ve sosyoloji gibi derslerin ortaöğretim ve öğretmen eğitimi programlarımız içinde yer alan dersler olması, bu sosyal bilimler disiplinlerine ilgi duyulma sebebi olarak gösterilebilir.

Tablo 2: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının En Çok İlgi Duydukları Sosyal Bilim Disiplinlerini Gösteren Tablo (N-60)

Tarih	Coğrafya	Felsefe	Sosyoloji	Psikoloji	Arkeoloji	Antropoloji	Siyaset	Ekonomi
58	56	41	38	34	20	33	19	32

Yukarıdaki soruyla bağlantılı olarak, aday öğretmenlerden sosyal bilimler disiplinlerinden en fazla ilgi duydukları alana ilgi duyma sebeplerini ifade etmeleri istenmiştir. Bu bağlamda, tarih, coğrafya, felsefe ve sosyolojiyle ilgili olarak verilen cevaplar içinden frekans yüzdesi en fazla olan dört sebep Tablo 3'de gösterilmiştir. Bu verilerin ışığı altında, tarih dersinin en fazla sevilme sebebi 'geçmiş bilip geleceği daha iyi anlamak' iken, coğrafyaya 'doğayı ve insanı bir bütün olarak ele alması' sebebiyle ilgi duyulmaktadır. Buna ilaveten, 'eleştirel düşünebilme' felsefeye ilgi duyulmasını sağlarken, 'içinde yaşadığımız toplumu anlayabilme', sosyolojinin sevilme nedeni olarak gösterilmektedir.

Tablo 3: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tarih, Coğrafya, Felsefe ve Sosyolojiye İlgili Duyuma Sebeplerini Gösteren Tablo (N-60)

Tarih	Sıklığı	Coğrafya	Sıklığı
Geçmiş Bilip Geleceği Daha İyi Anlamak	58	Doğayı ve İnsan ilişkisini İncelemesi	56
Geçmiş İlgimi Çekmektedir	41	Doğayı Anlamama Yardım Ediyor	39
Bugünü Anlamak	38	Yaşadığım Coğrafyayı ve Dünyayı Tanımak	34
Milli Kültürü Öğrenmek	31	İnsanla Yeryüzü Arasındaki Etkileşimi Gösteriyor	29
Felsefe		Sosyoloji	
Eleştirel Düşünebilme	41	İçinde Yaşadığımız Toplumu Anlama	38
Düşüncenin Kendisi Olduğu İçin	27	İnsanların Ortaya Koyduğu Davranışların Sosyal Boyutunu İncelemek	23
Sorgulayıcı Olduğu İçin	23	Toplumu Tanımak İçin	19
Soru Sormayı Öğrettiği İçin	19	Toplumun İşleyişini Görmek İçin	24

Sosyal bilim disiplinlerinin bilimsel bir anlayışla ürettiği bilimsel bilgileri, ilköğretimin ikinci kademesinde demokratik, çağdaş ve iyi vatandaşlar yetiştirmek amacıyla öğrencilerine öğreten sosyal bilgiler öğretmenlerinin, bu disiplinlerin öğrencilerde ne tür davranış değişiklikleri meydana getirebileceğini bilmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda, öğretmen adaylarına sosyal bilimler disiplinlerinin öğrencilerde ne tür davranış değişiklikleri meydana getirebileceği sorulmuştur. Tablo 4’de görüldüğü üzere, öğretmen adayları, sosyal bilimlerin öğrencileri sosyalleştirdiği ve toplumu tanımalarına yardımcı olduğu gibi genel ifadeler kullanmışlardır. Buna karşın, sosyal bilgiler aday öğretmenleri, modern anlamda sosyal bilimler eğitimi aracılığıyla kazandırılacak olan bilgiyi düzenlemeye, kazanmaya, kullanmaya, üretmeye, kişiler arası ilişkilere ve sosyal katılıma ilişkin nitelik ve becerilerden hiç (Paykoç 1998) bahsetmemişlerdir. Çağımızda etkin, üretken, yaratıcı, uyumlu ve problem çözme yeteneğine sahip bireylerin yetiştirilebilmesi için, sosyal bilim aracılığıyla öğrencilere yukarıdaki nitelik ve becerilerin kazandırılması gerekmektedir. Bu bağlamda, sosyal bilimlerin ürettiği bilimsel bilgileri öğretmekle yükümlü olan öğretmen adaylarının, bu alanın öğrencilerde ne tür davranış değişiklikleri meydana getirebileceği konusunda istenilen düzeyde bilgi sahibi olamamaları dikkat çekicidir.

Tablo 4: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilimler Disiplinlerinin Öğrencilerde Ne Tür Davranış Değişiklikleri Meydan Getirebileceklerini Gösteren Tablo (N-60)

Aday Öğretmen Görüşleri	Sıklığı
İnsanların Sosyalleşmesine Yardımcı Olma	51
Toplumu Tanımaya Yardım Etme	45
Yaşamı Kolaylaştırma	41
Toplumsal Çevreyi ve İnsanı Tanımaya Yardım Etme	32

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitimleri süresince görmüş oldukları sosyal bilim derslerinin, aday öğretmenlere faydalı olabilmeleri için, bu derslerin sosyal bilimlerin niteliğine uygun olarak öğretilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, öğretmen adaylarına, üniversite eğitimleri süresince görmüş ol-

dukları sosyal bilim disiplinlerini faydalı bulup bulmadıkları sorulmuştur. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının 21'i sosyal bilimlere dayalı derslerin kendilerine faydalı olduğunu beyan ederken, 13 öğretmen adayı ise, bu derslerin kısmen faydalı olduğunu vurgulamıştır. Sosyal bilim disiplinlerinin kendilerine faydalı olduğunu vurgulayan öğretmen adayları, bu dersler aracılığıyla pek çok olgusal bilginin öğrenildiğini vurgulamışlardır. Buna karşın, 26 öğretmen adayı bu dersleri faydalı bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu öğretmen adaylarına, kendilerine verilen sosyal bilimler eğitimini neden faydalı bulmadıkları sorulduğu zaman, Tablo 5'den anlaşılacağı üzere, bu derslerden elde edilen bilgilerin sınıf geçmenin dışında yaşama yönelik olarak çok fazla kullanılmadığı anlaşılmaktadır. Sosyal bilimler derslerinin, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme gibi üst düzey düşünme becerileri gerektiren eylemlere dayalı olarak öğretilmemesi sonucu, bu dersler yalnızca isim, sayı ve madde gibi olguların ezberletildiği bir alan haline gelmektedir. Bunun neticesinde, bu derslerden istenilen verim alınamamakta ve öğrenciler sosyal bilimler aracılığıyla kazanabilecekleri pek çok nitelik ve beceriden mahrum yetişmektedirler.

Tablo 5: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Fakültelerinde Görmüş Oldukları Sosyal Bilimler Dersleri Hakkındaki Görüşlerini Gösteren Tablo (N=60)

Aday Öğretmen Görüşleri	Sıklığı
Ezbere Dayalı Bir Eğitim Yapılmaktadır	20
Daha Önce Öğrenilenler Tekrar Edilmektedir	17
Öğrenilenler Kısa Sürede Unutulmaktadır	15
Kitaplardaki Bilgileri Aynen Ezberlememiz İsteniyor	14
Öğrendiklerimizi Kullanamıyoruz	11

Öğretmen adaylarına sorulan diğer bir soru ise, fakülteadaki eğitimleri sırasında görmüş oldukları sosyal bilimler derslerinde en sık kullanılan öğretim etkinlik, yöntem ve tekniklerinin neler olduğudur. Tablo 6'da görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının tamamı fakülteadaki dört yıllık eğitim hayatları süresince görmüş oldukları sosyal bilim derslerinde en sık kullanılan öğretim etkinliğinin düz anlatım olduğunu beyan etmiştir. Düz anlatıma ilaveten en çok kullanılan öğretim etkinliğinin soru-cevap ve tartışma olduğu görülmektedir. Bu cevaplardan, çalışmaya katılan öğretmen adaylarının üniversite düzeyinde görmüş oldukları sosyal bilimlere dayalı derslerin klasik bir anlayışla öğretilmediği anlaşılmaktadır. Başka bir deyişle, bazı eğitim fakültelerindeki sosyal bilimler eğitimi, uygulama ve üretimden uzak, ağırlıklı olarak bilgi yığınlarının aktarımı esasına dayanan bir anlayışla yürütülmektedir. Bu bağlamda öğretmen adayları, sosyal bilimlere dayalı derslerin kendilerine sağlayabilecekleri pek çok nitelik ve beceriden mahrum olarak eğitim camiamıza katılmaktadırlar. Eğitim fakültelerinde öğretilen sosyal bilimlere dayalı derslerin geleneksel bir anlayışla ve ağırlıklı olarak düz anlatıma dayalı öğretilmesinin, aday öğretmenlerin mesleki gelişmelerini olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir.

Tablo 6: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Fakülte'deki Eğitimleri Esnasında Almış Oldukları Sosyal Bilim Derslerinde En Sık Kullanılan Öğretim Yöntem, Teknik ve Yaklaşımlarının Neler Olduğu Konusundaki Görüşleri Gösteren Tablo (N-60)

Aday Öğretmen Görüşleri	Sıklığı
Düz Anlatım	60
Soru-Cevap	29
Tartışma	12

Sonuç ve Öneriler

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, sosyal bilimler hakkındaki görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmanın ışığı altında, çalışmaya katılan öğretmen adaylarının çoğunluğunun sosyal bilimler kavramını tam olarak bilemedikleri anlaşılmaktadır. Buna ilaveten, öğretmen adaylarının en fazla ilgi duydukları sosyal bilim disiplinleri tarih, coğrafya, felsefe ve sosyolojidir. Bu sosyal bilim disiplinlerine öğretmen adaylarının ilgi gösterme sebebi olarak, bu disiplinlerin diğer sosyal bilim disiplinlerine nazaran eğitim sistemimiz içinde daha fazla yer almaları gösterilebilir.

İlköğretimin ikinci kademesinde bulunan öğrencilerin sosyal bilimci gibi düşünerek çevrelerindeki problemlere yaklaşmalarını sağlayacak olan öğretmen adaylarının, modern anlamda sosyal bilimlerin eğitimsel amaçlarından ve felsefesinden çok fazla haberli olmadıkları anlaşılmaktadır. Öğretmen adayları bu alanın amaçlarını daha ziyade toplumu tanıma ve yaşamı kolaylaştırma olarak görmektedirler. Buna ilaveten, öğretmen adaylarının bir kısmının üniversite düzeyinde almış oldukları sosyal bilimler eğitimini faydasız gördükleri anlaşılmaktadır. Bunun en önemli sebebi olarak, bu derslerin üretimden uzak, ezbere dayalı ve yaşamla bağlantısız bir şekilde işlenmesi olarak gösterilmektedir. Bu sonuçları destekleyen bir diğer unsur ise, aday öğretmenlerin görmüş oldukları sosyal bilimler derslerinde en sık kullanılan öğretim etkinliğinin düz anlatım oluşudur. Öğretmen adaylarının yetiştirilmesi aşamasında öğretilen sosyal bilimler disiplinlerinin, uygulamadan uzak ve öğrencilere üst düzey düşünme becerilerini kazandıramadığı ve bilgi yığınlarını aktarmayı hedeflediği anlaşılmaktadır.

Çalışmadan elde edilen verilerin ışığı altında aşağıdaki önerilerde bulunabiliriz:

- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitiminde, sosyal bilimler kavramı üzerinde daha fazla durulmalıdır.
- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına modern anlamda sosyal bilimlerin eğitimsel amaç ve felsefesinin ne olduğunun ve öğrencilerde ne tür davranış değişikliği meydana getirebileceğinin öğretilmesi gerekmektedir.
- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitimleri aşamasında öğretilen sosyal bilimler dersleri, yaşamla bağlantılı, öğrencilerin aktif ve üretken olduğu analiz, sentez ve değerlendirme gibi üst düzey düşünme becerilerinin sergilendiği dersler olarak yürütülmelidir.

- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, eğitimleri aşamasında öğretilen sosyal bilimler derslerinde kullanılan öğretim yöntem, teknik ve etkinlikleri öğrencileri etkin ve üretken kılacak şekilde düzenlenmelidir.
- Dünyada üniversite düzeyinde sosyal bilimler öğretimi alanında meydana gelen gelişmelerin ışığı altında, yüksek öğretimdeki sosyal bilimler öğretimi yeniden yapılandırılmalıdır.
- Ülkemizde yüksek öğretim düzeyinde sosyal bilimler derslerinin etkili bir biçimde nasıl öğretilmesi gerektiği konusunda araştırmalar yapılmalı ve bu araştırmalar desteklenmelidir.

Kaynakça:

- Akbaş, Y. (2002), *İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafi Kavramları Anlama Düzeyleri ve Kavram Yanılgıları*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trabzon, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akdeniz, A. R, Bektaş, U. ve Yiğit, N. (2000), "İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Temel Fizik Kavramlarını Anlama Düzeyi", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, s. 5-14.
- Sosyal Bilimleri Açın. (1998)*, (Sosyal Bilimlerin Yeniden Yapılanması İçin Gulbenkian Komisyonu), (Çev.: Şirin Tekeli), İstanbul, Metis.
- Barcan, A. (1971), *Social Science, History And The New Curriculum*, Sdney: Hick Smith & Sons.
- Demir, Ö. ve Acar, M. (1997), *Sosyal Bilimler Sözlüğü*, Ankara: Vadi Yayınları.
- Doğanay, A. (2003), "Sosyal Bilgiler Öğretimi", (C. Öztürk ve D. Dilek, (Eds), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Pegem A, 3. Baskı: 15-46.
- Homans, G. C. (1967), *The Nature of Social Science*, Newyork: Harcourt, Brace & World, Inc.
- Köstüklü, N. (1998), *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*, Konya: Kuzucular Ofset.
- Özlem, D. (1998), "Evrensellik Mitosu ve Sosyal Bilimler", *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek Sempozyum Bildirileri*, (Yayına Hazırlayan, Tanıl Bora, Semih Sökmen ve Kaya Şahin), İstanbul, Yaylacılık Matbaacılık, s. 53-66.
- Özoğul, S.Ç. (1974), *Liselerde Sosyal Bilimler Öğretimi*, Ankara, Kalite Matbaası, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No: 38. isimli kaynak
- Paykoç, F. (1987), "Ortaöğretim Kurumlarında Sosyal Bilimler Öğretiminde Karşılaşılan Başlıca Sorunlar", *Ortaöğretim Kurumlarında Sosyal Bilimler Öğretimi ve Sorunları*, (Türk Eğitim Derneği V. Öğretim Toplantısı 13-14-15 Mayıs 1987), Yayına Hazırlayan, O. Nuri Poyraz, Türk Eğitim Derneği Öğretim Dizisi No: 5, s.245-298.
- Paykoç, F. (1991), *Tarih Öğretimi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Safran, M. (1993), "Lise Öğretmen ve Öğrencilerine Göre Tarih Dersinin Amaçları" *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3: 35-39.

Social Studies Student Teachers' Perceptions of Social Science

Assist. Prof. Dr. İsmail H. DEMİRCİOĞLU*

Abstract: The purpose of this study is to elicit social studies student teachers' perceptions of social science. With this in mind, semi-structured interview was used and in order to gather data in this research. 60 social studies student teachers chosen through random sampling completed social studies department in the Fatih Faculty of Education of Karadeniz Technical University were interviewed. In the light of the data, it seems that the majority of student teachers do not know the concept of social science. Besides this, history, geography, philosophy and sociology are most popular subject according to student teachers. Furthermore, the majority of social studies student teachers do not have enough knowledge concerning what kind of behavioural changes are taken place through social science.

Key Words: Social Science, Social Studies, Social Studies Student Teachers, Social Studies Student Teachers of Perceptions.

*KTÜ, Fatih Education Faculty, Akçaabat / TRABZON
demircioglu61@yahoo.com

Взгляды на общественные науки кандидатов в преподаватели общественных наук .

Помощник Доцента Доктор Исмаил Х. Демирджиоглу*

Резюме: Цель этого исследования выявить уровень знаний об общественных науках кандидатов в преподаватели общественных наук. Исследование проводилось при помощи качественного подхода, с целью приобретения углубленных знаний, как средство для сбора данных использовалось интервью. Работа была осуществлена 60 кандидатами в преподаватели Образовательного Факультета Фатих Черноморского Технического Университета (ЧТУ). В свете полученных данных было выяснено, что большое количество кандидатов неправильно понимают понятие общественные науки и испытывают понятийный хаос. Больше всего кандидаты в преподаватели испытывают интерес к таким общественным наукам как география, история , философия и социология. Плюс к этому, было выяснено, что большая часть кандидатов в преподаватели не обладают достаточными знаниями в области того какие изменения в поведении учеников общественные науки .

Ключевые слова: Общественные Науки, Общественные Знания, Кандидаты В Преподаватели Общественных Наук, Мнения Кандидатов в Преподаватели общественных наук.

* Образовательный Факультет Фатих ЧТУ отделение Преподавание Общественных Сфер, Отдел Преподавание Истории Söğütü, Akçaabat / Trabzon demircioglu61@yahoo.com